

УДК 343.2

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

Людмила ОСТАПЧУК,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології
Академії Державної пенітенціарної служби

Дарія КЛОЧАЙ,
магістр 6 курсу
Академії Державної пенітенціарної служби

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню кримінально-правових наслідків учинення кримінальних проступків. Доведено, що найбільш прийнятним формулюванням кримінально-правових наслідків є саме сукупність (система) заходів кримінально-правового впливу, що застосовуються судом до особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, а саме кримінальний (підсудний) проступок. На основі аналізу вітчизняного та зарубіжного кримінального й адміністративного законодавств сформульовано науково обґрунтовані пропозиції щодо зміни системи санкцій за вчинення кримінальних проступків. Визначено необхідність застосування до осіб, які вчинили вперше умисні та з необережності кримінальні проступки, так званих заходів безпеки від протиправних посягань з їхнього боку – громадських обмежень.

Ключові слова: проступок, кримінально-правові наслідки, кримінальне стягнення, громадські обмеження.

CRIMINAL AND LEGAL CONSEQUENCES OF COMMITTING CRIMINAL OFFENCES

Liudmila OSTAPCHUK,
Candidate of Law Sciences,
Associate Professor at the Department of Criminal, Criminal and Executive Law and Criminology
of the Academy of the State Penitentiary Service

Dariia KLOCHAI,
6 year Master Student
of the Academy of the State Penitentiary Service

SUMMARY

In the article the authors do research of criminal and legal consequences of committing criminal offences. The authors prove that the system of criminal and legal influence measures applied by court to a person who committed socially dangerous act, that is a criminal offence, is the most acceptable formulation of criminal and legal consequences.

While analyzing the national and foreign criminal and administrative legislation the authors give scientifically substantiated proposals as to the changes in the system of sanctions for committing criminal offences. The authors define the necessity to apply so called security measures against illegal encroachments to people who committed premeditated offences and crimes of negligence. They are community restrictions.

Key words: offence, criminal and legal consequences, criminal punishment, community restrictions.

CONSECINȚELE PENALE ALE SĂVÂRȘIRII INFRAȚIUNILOR

REZUMAT

Articolul este dedicat cercetării consecințelor penale ale comiterii infrațiunilor. Este dovedit că cea mai acceptabilă formulare a consecințelor infracționale este ansamblul (sistemul) de măsuri de influență criminală aplicate de instanță persoanei care a comis fapta periculoasă social, respectiv infracțiunea (inculpatul). Pe baza analizei legislației penale și administrative interne și străine, au fost formulate propuneri științifice și fundamentate pentru schimbarea sistemului de sancțiuni pentru infracțiunile penale. Se stabilește că este necesar să se aplice persoanelor care au săvârșit pentru prima dată o conduită infracțională intenționată și neglijență, așa-numitele măsuri de securitate împotriva atacurilor ilegale din partea lor – restricții publice.

Cuvinte cheie: delict, consecințe penale, sancțiuni penale, restricții publice.

Постановка проблеми. Особливе місце в кримінальному законодавстві посідають суспільно небезпечні діяння, що вчиняються особами, які досягли віку кримінальної відповідальності. Кожне із протиправних діянь тягне за собою настання певних негативних змін, а саме суспільно небезпечних наслідків. Коли ми говоримо про

суспільну небезпеку, ми насамперед указуємо на показник небезпечності вчинюваного діяння, що визначає тяжкість правопорушення та вид покарання. Досліджуючи кримінально-правові наслідки протиправного посягання, ми намагаємося зосередити свою увагу на основних критеріях визнання діяння суспільно небезпечним, доцільності

призначення того чи іншого виду покарання, стягнення; на особливостях застосування заходів кримінально-правового впливу, наслідках, яких зазнає вина особа у зв'язку із застосуванням до неї заходів державного примусу за вчинене діяння, зокрема проступок. Це безпосередньо зумовлює надзвичайну важливість правильного опису таких наслідків у законі, що надалі сприятимуть більш чіткому розмежуванню двох інститутів кримінального законодавства – «злочину» та «проступку».

Актуальність теми дослідження. Одним із актуальних і дискусійних питань у вітчизняному кримінальному праві є питання, пов'язане з перспективою введення в кримінальне право інституту кримінального проступку. Після прийняття Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. новим поштовхом до дискусій щодо інституту кримінального проступку як феномена вітчизняного кримінального законодавства стало питання відмежування досліджуваного правового інституту від адміністративних правопорушень і злочинів. На нашу думку, актуальність досліджуваного нами питання полягає у відсутності чіткого розуміння основних критеріїв розмежування кримінальних правопорушень на злочини та проступки, недосконалості системи заходів державного примусу за їх учинення, як наслідок, призводить до виникнення низки спірних питань серед науковців і змушує законодавця вносити зміни та корективи до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», уведення в дію якого відкладено до 1 липня 2020 р.

Стан дослідження. Питаннями дослідження кримінально-правових наслідків займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. З-поміж них можна виокремити праці таких учених: Н.Ф. Кузнецової, А.С. Міхліна, Я.М. Брайніна, Ю.А. Демідової, Н.Д. Дурманова, М.І. Ковальова, М.І. Коржанського, В.М. Кудрявцева, В.В. Мальцева, В.Г. Макашвілі, Б.С. Нікіфорова, А.А. Піонтковського, В.С. Прохорова, А.Н. Трайніна, Е.А. Фролова, Т.В. Церетелі й інших. Із повагою ставлячись до думок і наукових доробок вищезазначених науковців, які займалися вивченням кримінально-правових наслідків злочину, ми намагаємося в статті дослідити кримінально-правові наслідки проступку як виду кримінального правопорушення, що залишився поза їхньою увагою.

Метою та завданням статті є дослідження кримінально-правових наслідків учинення кримінального проступку.

Виклад основного матеріалу. У теорії кримінального права поняття «наслідок» використовується в декількох значеннях, а саме: для визначення суспільно небезпечної поведінки (вчинюваного діяння); для позначення певного типу суспільно небезпечної поведінки, що визначений у Кримінальному кодексі (далі – КК) України як злочин; як елемент об'єктивної сторони складу злочину; як систему заходів кримінально-правового впливу, який застосовується судом до особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння. Відповідно, найбільш прийнятним формулювання кримінально-правових наслідків є саме сукупність (система) заходів кримінально-правового впливу, що застосовується судом до особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, а саме кримінальний (підсудний) проступок. Питання застосування тих чи інших заходів державного впливу щодо такої категорії осіб є доволі дискусійним серед науковців. Оскільки такий вид кримінального правопорушення, як проступок, виник у результаті трансформації злочинів невеликої тяжкості та є діянням, ступінь суспільної небезпеки якого значно нижчий від злочинів.

У пояснюваній записці Генерального директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи

в п. 24 передбачено, що, на відміну від чинної можливості позбавлення волі за злочини невеликої тяжкості, кримінальні проступки будуть каратися штрафом не більше ніж три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або «будь-яким іншим покаранням, відмінним від позбавлення волі» [1]. Тим самим під час призначення покарання у вигляді штрафу відбувається порушення загальних засад призначення покарання, визначених ст. 65 КК України, з-поміж яких можна виокремити принцип індивідуалізації кримінального покарання, зміст якого зводиться до такого: особі, яка вчинила злочин, має бути призначено покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та запобігання новим злочинам. Тобто, виходячи з норми зазначеної статті, суд під час призначення покарання повинен обрати вид покарання, який буде відповідати ступеню тяжкості вчинюваного діяння. Саме обирати вид. Що говорити, якщо вид покарання один – штраф. На нашу думку, така позиція законодавця є не зовсім виправданою, оскільки ставить суд у ситуацію правової невизначеності.

Тому для створення дієвого механізму запобігання злочинним проявам потрібно передусім визначитися із системою санкцій, які можна буде застосовувати поряд із визначеним законодавцем покаранням у вигляді штрафу.

Якщо звернути увагу на чинну систему кримінальних покарань за вчинення кримінальних проступків у зарубіжних країнах, можна сказати, що ці норми можуть бути рецепційовані у вітчизняне законодавство. Так, в Англії, США, Канаді кримінальний проступок – це «злочин сумарного провадження», що означає найменш небезпечну категорію злочинів. Кримінальне законодавство Франції, Польщі, Італії містить, окрім загальної системи кримінальних покарань, ще й підсистеми, систему кримінально-правових заходів; інші заходи кримінально-правового впливу, що існують поряд з основними видами кримінальних покарань і є аналогами додаткових.

Відповідно до ст. 1 Кримінального виконавчого кодексу України, метою покарання є захист інтересів особи, суспільства й держави шляхом створення умов для виправлення та ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так й іншими особами, а також запобігання тортурам і нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими [2]. Головною (основною) метою покарання є насамперед кара, а також проведення загальносоціальних превентивних заходів, додатковою (другорядною) – індивідуальна профілактика, виправлення та ресоціалізація.

Звертаючи увагу на особливості визначення видів кримінальних покарань, які планує законодавець застосовувати до осіб, які вчинили кримінальні проступки, можемо виокремити думки таких учених, як М.М. Дмитрук та М.І. Хавронюк. Так, М.М. Дмитрук наголошує на необхідності застосовувати до особи, яка вчинила проступок, окрім штрафу, покарання у вигляді громадських робіт, арешту, позбавлення спеціальних прав, обмеження волі та позбавлення волі на строк до 2 років [2].

Як суттєву відмінність злочину від проступку М.І. Хавронюк визначає санкцію за їх учинення. На його думку, за вчинення злочинів і проступків можуть бути передбачені однакові види покарань, окрім довічного позбавлення волі та позбавлення волі на значний строк. Ми підтримуємо думку зазначеного вченого й вважаємо, що саме суд повинен визначати вид покарання за вчинення проступку з урахуванням як об'єктивних, так і суб'єктивних причин [3].

Не менш дискусійним є питання визначення термінології санкцій за вчинення проступку. Учені не дійшли єдиної думки та вказують на використання таких понять, як «стягнення» й «покарання». Більшість із них дотримуються думки, що це повинні бути покарання (М.І. Хавронюк,

М.А. Мирошниченко, Н.Ф. Кузнецова) [4]; інші схиляються до поняття «спокута» за вчинення «провини» (запропонована назва проступку) (І.В. Козич, П.Л. Фріс) [46, с. 30]. Є серед науковців і такі, які підтримують поняття «кримінально-правове стягнення» [47].

Відповідь на це питання надасть більш детальний аналіз норм кримінального законодавства в частині дослідження інституту кримінального покарання. Так, відповідно до чинного законодавства, «покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого» (ст. 50 КК України). Ураховуючи цей постулат, не можемо не зазначити того факту, який відрізняє злочин від проступку, – це судимість. Покарання є актом реагування держави на протиправне діяння, тому, на нашу думку, воно має нести в собі визначену судом ступінь кари за вчинений злочин або проступок. Як нам видається, кримінальний проступок не повинен містити ознак судимості. Підсудний проступок, як його називають науковці, повинен містити в собі спільномірні вчиненому діянню елементи кари. При цьому суд повинен визначити ступінь суспільної небезпеки, розмір завданої шкоди та інші підстави застосування більш м'якого виду кримінального покарання.

Визначено, що одним із кримінально-правових наслідків учинення кримінального проступку є відсутність в особи після фактичного відбуття (виконання) покарання судимості, що є негативним фактором не тільки для особи, яка вчинила проступок, а й для її родини. Так, наприклад, під час прийняття на роботу до державних або правоохоронних органів відсутність судимості враховується роботодавцем. За такої умови особа несе відповідальність більшу від адміністративної, але й не кримінальну. Залишення кримінального проступку без судимості порушує як адміністративне, так і кримінальне законодавство. В адміністративному законодавстві наслідком учинення адміністративного правопорушення є можливість у разі повторного вчинення адміністративного правопорушення притягти особу до кримінальної відповідальності, повторність притаманна й кримінальному законодавству. Так, за вчинення повторного злочину, що є кваліфікуючою ознакою, суд бере до уваги цей факт під час застосування до особи відповідної санкції Особливої частини КК України (яка більш суворіша за вчинення попереднього злочину).

Якщо говорити про стягнення, то це захід впливу, а не державного осуду, це такий вид реагування держави, який полягає в обмеженні прав і свобод людини й не тягне судимості. Досвід зарубіжних країн у частині функціонування інституту кримінального проступку вказує на факт існування статей, норм, що передбачають склади кримінального проступку, за вчинення яких передбачені невисокі стягнення, які не тягнуть судимості (Франція, Нідерланди, Великобританія, США тощо). Найбільш прийнятним, на нашу думку, є введення до вітчизняного кримінального законодавства поняття кримінального стягнення, під яким потрібно розуміти захід державного примусу, що застосовується від імені держави до осіб, які вчинили кримінальні проступки, з урахуванням ступеня їхньої суспільної небезпеки.

Відповідно до положень ст. 1 розділу II Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/208, кримінальні проступки мають бути об'єднані в новий Кодекс України про кримінальні проступки. За їх учинення можуть бути передбачені стягнення у вигляді короткострокового позбавлення волі, штрафу в певному обмеженому розмірі, позбавлення спеціальних прав, залучення до обов'язкових робіт тощо, а також застосовуватися

спеціальна конфіскація. Перелік зазначених у Концепції видів «стягнень» є сумнівним, оскільки КК України не містить подібної видової класифікації покарань, а деякі з них узагалі відсутні в кримінальному законодавстві (короткострокове позбавлення волі, обов'язкові роботи).

Тому варто погодитися з пропозиціями народних депутатів України під час підготовки Закону, що до осіб, які визнані судом винними в учиненні кримінального проступку, можна застосовувати такі види кримінальних покарань, як штраф, арешт, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадські та виправні роботи, спеціальні обмеження для військовослужбовців, арешт, обмеження волі.

Як можемо спостерігати, єдиної позиції щодо того, яка форма відповідальності повинна наставити за вчинення кримінального проступку, серед законодавчих проєктів і в наукових колах немає. На нашу думку, слухним є зауваження О.П. Рябчинської, що пропозиція, щоб до осіб, визнаних винними в учиненні кримінального проступку, судом застосовувалися покарання, буде суперечити положенням ч. 1 ст. 50, згідно з якою покарання застосовується тільки до осіб, визнаних винними в учиненні злочину, і має на меті «запобігання вчиненню нових злочинів», рівно як й іншим положенням чинного КК України, у яких регламентуються підстави притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів (готування та замах на злочин, співучасть у злочині та множинність злочинів тощо). У разі врахування подібної пропозиції порушиться системність кримінального права, яка виявляється в несуперечливості понять і термінів (понятійного апарату) [48].

Отже, кримінальне законодавство, а також система видів кримінальних покарань та інших видів державного примусу потребують корегувань, оновлення відповідно до концепції реформування кримінального законодавства. Якщо за вчинення кримінального проступку до особи, винної в його вчиненні, законодавцем буде прийнято рішення застосовувати стягнення, то ми наполягаємо на тому, щоб поряд зі стягненням на цю особу було покладено ще й додаткові заходи кримінально-правового впливу, дія яких повинна бути спрямована на відновлення об'єкта кримінально-правової охорони.

Прояви подібної практики існують у більшості світових культур і в багатьох древніх книгах і манускриптах (Закон Моїсея, Кодекс Хаммурапі). Кожна особа повинна максимально компенсувати потерпілій стороні завданні їй протиправною поведінкою збитки. Бажання відшкодувати завдану проступком шкоду має всіляко заохочуватися державою. На нашу думку, цілком виправданим буде застосування до такої особи інституту звільнення від виконання кримінального стягнення за вчинення проступку (виплата повною мірою коштів за аліментними зобов'язаннями). Несплата аліментів на користь дитина є не злочином, а порушенням звичайних норм моралі, засад функціонування інституту сім'ї, конституційного принципу «батьки повинні утримувати своїх дітей до їх повноліття». Тому за таких обставин потрібно говорити не про наповненість бюджету, а про інтереси та права дитини.

Із цього приводу ми погоджуємося з думкою В.О. Тулякова, який зазначає, що заходи безпеки, наявні в більшості законодавств зарубіжних країн, й інші заходи кримінально-правового впливу є видом державного реагування на менш небезпечні, ніж злочини, девіації (кримінальні проступки) чи на кримінальний статус особистості з профілактичними, некаральними цілями [49].

Так, звертає увагу на практику застосування таких заходів кримінальне законодавство Республіки Польща, де поряд із покаранням (стягненням) за вчинення злочину (проступку) на винного покладено обов'язок

відшкодувати завдану шкоду або виплатити грошову компенсацію. Подібна норма є й у кримінальному законодавстві Російської Федерації, що має назву заходів кримінально-правового характеру, під якими законодавець розуміє загальні заходи, які застосовуються державою щодо осіб, які вчинили злочин або інше суспільно небезпечне діяння, що не карається покаранням. У деяких зарубіжних країнах назва досліджуваного правового інституту звучить по-різному, а саме: заходи безпеки (Молдова, Нікарагуа, Панама, Перу, Португалія, Румунія); заходи виправлення та безпеки (Німеччина, Греція); запобіжні заходи (Австрія); інші правові наслідки (карандо діяння) – Данія, Норвегія) тощо.

Отже, усе залежить від думки законодавця, якщо категорія злочинів невеликої тяжкості залишиться в межах класифікації злочинів, то за їх учинення потрібно призначити саме покарання. Проступок може йменуватися не кримінальним, а протиправним, підсудним із застосуванням стягнення. Але насамперед необхідно узгодити систему кримінальних покарань і створити нову Книгу, що буде функціонувати разом із КК України – протиправних (підсудних) проступків. Це не провина й не відплата, це зовсім новий правовий інститут, що потребує значних зусиль і розсудливих, зважених думок від правників щодо питання його введення до кримінального законодавства України, уведення якого апріорі залежить від виду кримінально-правового реагування з боку держави на його вчинення. Не можна назвати діяння злочинним або протиправним, якщо відсутній механізм реагування на його вчинення.

Тому, на нашу думку, буде цілком виправданим створення окремого нормативно-правового акта – Кодексу про кримінальні проступки, який би передбачав за їх учинення навіть такий вид покарання, як позбавлення волі на короткий строк із можливістю його відбування у святкові та вихідні дні, тобто в дні, вільні від роботи й навчання, з повною або частковою виплатою завданої шкоди. Беззаперечно, ідея введення інституту кримінального проступку до кримінального закону України є досить зрілою, що підтверджують наявні підстави її імплементації, що нині вимагає єдності доктринальної думки та її толерантності в негайному вирішенні вказаного завдання.

Кримінальний проступок є одним із видів кримінального правопорушення, уведення в дію досліджуваного інституту планується на 01.07.2020, він є незлочинним діянням. Основним критерієм відмежування злочину від проступку, як уже нами зазначалося, є ступінь суспільної небезпеки вчинюваного діяння, вид і строк призначеного покарання.

Найпершим кроком до запровадження інституту кримінальних проступків, на нашу думку, є передбачення на рівні законодавства заходів державного впливу, які будуть застосовуватися до осіб, які їх учинили.

Автори попередніх проектів Закону вказували на необхідність застосування до осіб, які вчинили кримінальні проступки, покарання у вигляді штрафу. Такий підхід є не зрозумілим, оскільки він порушує принцип індивідуалізації кримінального покарання. Також це не відповідає порядку реалізації кримінально-правового механізму на суддівсько-дискреційних засадах. Тому під час розроблення заходів кримінально-правового впливу, що будуть застосовуватися за вчинення проступків, потрібно враховувати особливості вчинюваного діяння й особу винного, що слугуватиме реалізації не тільки принципів індивідуалізації кримінального покарання, а й принципу диференціації кримінальної відповідальності.

Варто відмітити норми, які зацікавили нас у процесі проведеного дослідження: передбачення на рівня законодавства окремо діючої від системи кримінальних покарань системи заходів безпеки або громадських обмежень.

Доведено, що, посягаючи на той чи інший об'єкт, що перебуває під охороною КК України, а це зазвичай сукупність охоронюваних інтересів суспільства або нормальна діяльність органів, установ, підприємств, організацій, особа, яка вчиняє кримінальний проступок завдає шкоди насамперед інтересам суспільства, тому цілком виправданим буде зазначити певних обмежень як наслідок протиправної поведінки. Протиправна поведінка – проти, усупереч інтересам іншої особи, осіб, що завдає шкоди або унеможливає реалізувати в подальшому певні конституційні права, суперечить установленим у суспільстві нормам моралі, завдає шкоди законним інтересам інших осіб.

Прикладом таких громадських обмежень може бути перебування особи в громадських центрах виправного впливу, будинках із напіввільним режимом утримання, реституційних центрах, установах для психічно хворих осіб, реабілітаційних центрах для осіб хворих на алкоголізм і наркоманію, участь засуджених осіб у програмах обслуговування населення, освітніх програмах, праця з отриманням доходу. Ми пропонуємо застосовувати подібні заходи громадського впливу щодо осіб, визнаних винними судом у вчиненні кримінальних проступків, як додаткові заходи, не додаткові покарання, а додаткові заходи громадського впливу. Тобто суд під час призначення покарання особі, яка вчинила кримінальний (підсудний) проступок, призначає кримінальне стягнення у вигляді штрафу, суспільно корисних і виправних робіт і поряд із їх застосуванням застосовує на строк не більше ніж 6 місяців один із видів громадського обмеження.

Як приклад, до осіб, які вчинили вперше з необережності кримінальний проступок, і неповнолітніх можна поряд із кримінальним стягненням застосовувати такі види громадських обмежень, як комендантська година, домашній арешт, електронний моніторинг, участь в інформаційних тренінгах, медичних (лікувальних) програмах тощо. Щодо осіб, які вперше вчинили умисний кримінальний проступок, поряд із кримінальним стягненням можна застосовувати такі види громадських обмежень, як переривне перебування в тюремному ув'язненні з напіввільним режимом утримання. Тобто особа, яка вчинила умисно кримінальний проступок, що не є злочином, має «можливість» відчутти на собі всі «позитивні» моменти, пов'язані з тюремним ув'язненням. Відбування цього виду громадського обмеження здійснюється у вільний від роботи й навчання час (у вихідні дні, святкові дні). Стосовно осіб, які вчинили кримінальний проступок умисно й удруге (тобто є повторність учинення суспільно небезпечних діянь невеликого ступеня тяжкості), суд може застосовувати такий вид громадського обмеження, як поміщення засудженого до «шокових таборів або реституційних центрів». Такий вид обмеження покликаний сприяти виправленню та відшкодуванню завданих проступком матеріальних збитків. Основною метою цього обмеження є максимальний залякувальний вплив на правопорушника шляхом його короткострокової ізоляції, це сприятиме передусім скороченню фінансових витрат на утримання засуджених, зменшенню людських страждань і фрустрації від перебування в місцях позбавлення волі, недопущенню в подальшому вчинення нових злочинів (проступків). Засуджені в таборах такого типу утримуються в умовах ізоляції від суспільства, з дотриманням суворих правил розпорядку дня, військової дисципліни, з обов'язковою участю в тренувальних та освітніх програмах, з обмеженням щодо користування особистим майном (гаджети різного виду), трудової зайнятості (робота з деревиною, отримання навичок роботи з каменем тощо). Після перебування в шоківому таборі або реституційному центрі (особа виконує певний вид робіт, за виконання яких отримує гроші, що спрямовуються

на відшкодування завданої шкоди) до такої особи може бути застосована пробація у вигляді з'явлення на реєстрацію у визначені дні та час місяця, участь у профілактичних заходах, що проводяться на базі відділів пробації із залученням як спеціалістів з певного напрямку, так і безпосередньо засуджених.

Щодо іноземних громадян, які перебувають на території України та які під час свого перебування вчинили не вперше умисний кримінальний проступок, варто застосувати такий вид громадського обмеження, як депортацію в країну свого громадянського походження, навіть якщо в Україні в такої особи залишилася родина, діти. Такий вид обмеження може бути застосований судом на строк від 3 до 6 місяців за умови виконання в повному обсязі кримінального стягнення за вчинення проступку.

Якщо особа на момент учинення проступку визнана судом обмежено осудною, то до такої особи потрібно застосовувати так звані «реабілітаційні програми», дія яких покликана нормалізувати психічний стан людини, подолати агресію, роздратування, якщо подолати такий стан неможливо без участі кваліфікованого медичного персоналу, така особа може бути поміщена за її згодою або за згодою її родичів до відповідного лікувального закладу на «пільгових» умовах утримання з можливістю тимчасово залишати лікувальний заклад під наглядом родичів. Проходження такого лікування є однією з умов виконання в повному обсязі «пробаційної програми» особами, які вчинили кримінальний проступок.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене щодо впровадження заходів державного примусу у вигляді громадських обмежень щодо осіб, які вчинили кримінальні проступки, хочемо зауважити, що такі види заходів притаманні більшості зарубіжних країн і є відмінними від покарання та чітко регламентовані відповідними нормами, метою застосування цих заходів є профілактика, виховання, захист, лікування й інші функції. Зазначено, що покарання є заходом державного примусу, що має на меті виправлення та ресоціалізацію особи, винної в учиненні злочину, та запобігання вчиненню нових злочинів. У свою чергу, кримінальне стягнення як захід державного примусу застосовується судом до осіб, визнаних винними в учиненні кримінальних проступків, має на меті забезпечити суспільство від подібних протиправних проявів з боку винної особи в подальшому. Отже, виправні та безпекові заходи мають право бути у вітчизняному кримінальному законодавстві, але за умови чіткого розмежування сфери їх впливу з закріпленням особливостей їх застосування на рівні законодавства.

Список використаної літератури:

1. Висновок Генерального Директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи стосовно проекту Закону № 7279 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень». Страсбург, 12 жовтня 2018 р. URL: <https://rm.coe.int/coe-ukraine-law-on->

[misdemeanours-oct-2018-final/16808eacaf?fbclid=IwAR3j_DWmA3qcuFcqcUOUS3cLBtnYm6rf93rPwwFNrMzkFqGCZ5t98a8imLY](https://rm.coe.int/coe-ukraine-law-on-misdemeanours-oct-2018-final/16808eacaf?fbclid=IwAR3j_DWmA3qcuFcqcUOUS3cLBtnYm6rf93rPwwFNrMzkFqGCZ5t98a8imLY) (дата звернення: 12.01.2020).

2. Дмитрук М.М. Кримінальний проступок: правова природа та ознаки : монографія. Одеса : Юрид. литер., 2014. 224 с.

3. Хавронюк Н.І. Реформа уголовных правонарушений: обоснование и проблемы. URL: http://www.pravo.org.ua/files/Criminal_%20justice/Khavronyuk_reform_of_crimes.pdf (дата звернення: 12.01.2020).

4. Мирошниченко Н.А. Уголовные правонарушения и их виды. *Основні напрямки розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Харків 11–12 жовтня 2012 р.). Харків : Право, 2012. С. 193–199.

5. Козич І.В. Деякі відмінності карної провини від злочину. *Матеріали інтернет-конференції ВГО «Асоціація кримінального права» та ІВПЗ НАПрН України (10–15 червня 2012 р.)*. URL: <http://ivpz.org/golovna-konferents> (дата звернення: 12.01.2020).

6. Фріс П.Л. Питання запровадження інституту карної провини. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України щодо кримінальної відповідальності* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 11–12 жовт. 2012 р.). Харків, 2012, С. 186–192.

7. Куц В.М. Впровадження кримінального проступку та кримінальної відповідальності юридичних осіб – важливі напрями розвитку кримінального права України. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України щодо кримінальної відповідальності* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 11–12 жовт. 2012 р.). Харків, 2012, С. 193–198.

8. Рябчинська О.П. Теоретичні та практичні питання встановлення адекватних заходів державного примусу за кримінальні проступки. *Держава та регіони*. Харків : Право, 2012. Вип. 2. С. 214–215.

9. Грищук В.К. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. 568 с.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Остапчук Людмила Григорівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології Академії Державної пенітенціарної служби;

Клочай Дарія Олександрівна – магістр 6 курсу Академії Державної пенітенціарної служби

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Ostapchuk Liudmyla Hryhorivna – Candidate of Law Sciences, Associate Professor at the Department of Criminal, Criminal and Executive Law and Criminology of the Academy of the State Penitentiary Service;

Klochay Dariia Oleksandrivna – 6 year Master Student of the Academy of the State Penitentiary Service

brizolka2008@ukr.net